

Archeologienota Oudenaarde Rekkemstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

27-1-2020

Titel: Archeologienota Oudenaarde Rekkemstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18020 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2020A54

Intern projectnummer: 2020.006

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Oudenaarde (Ename), Rekkemstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 97389,10 en Y: 170873,57; X: 97613,12 en Y: 170983,51

Oppervlakte plangebied: ca. 4564m²

Kadastergegevens: Oudenaarde, afdeling 4 Ename, sectie A, perceel 81F2, 81G2, 82D (zie figuur 8)

Topografische kaart: zie figuur 6 en 7

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog) en Anke Vagenende (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 27/01/2020

© Acke & Bracke bv, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANDE WERKEN	9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	13
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	15
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	25
3. SYNTHESE	27
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	27
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	28
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	28
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	29
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	30
4. SAMENVATTING	32
5. BIBLIOGRAFIE	34
6. BIJLAGES	35

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Rekkemstraat te Ename (deelgemeente van Oudenaarde, provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied, ca. 4564m² groot, heeft een onregelmatige vorm en is ten noorden van de Rekkemstraat gelegen. In het westen is een vrijstaande woning (Rekkemstraat 12) gelegen. Deze is in gebruik als apotheek; vooraan is een klinkerverharding aanwezig met ertussen enkele groenzones met struiken en laagstammige bomen, opzij en achteraan zijn eveneens enkele kleine groenzones en enige klinkerverharding aanwezig. De rest van het terrein is in gebruik als weiland/landbouwgrond.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

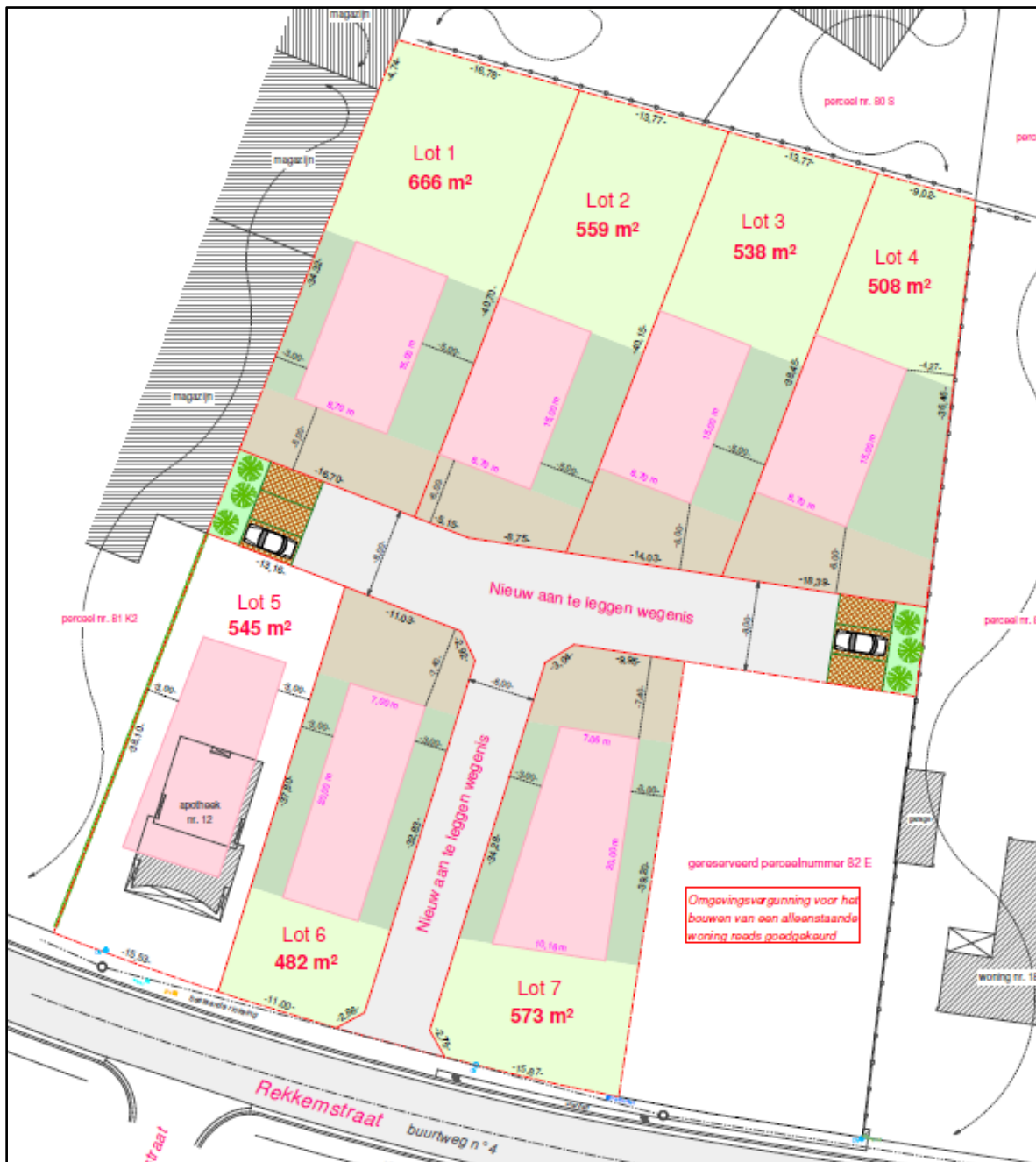
Figuur 2 Beeld vanuit het zuidoosten op het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).

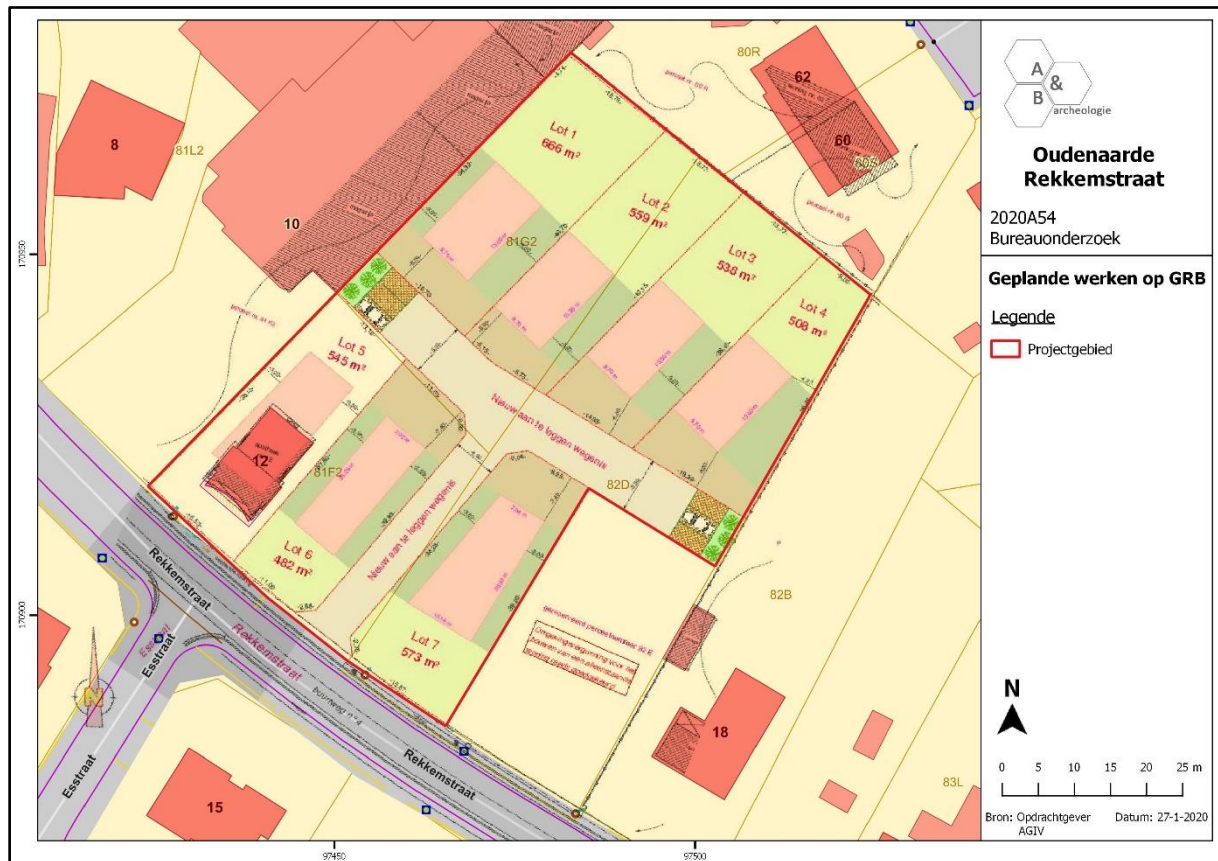
Figuur 3 Beeld vanuit het zuiden op woning Rekkemstraat 12, met de bijhorende klinkerverharding en de groenzones (bron: <https://www.google.com/maps>).

2.2. Geplande werken

Het ontwerpplan is te vinden in de bijlage, een uitsnede wordt hieronder weergegeven. Het plangebied wordt na de afbraak van de woning verkaveld in 7 bouwloten voor vrijstaande bebouwing. Er wordt een nieuwe T-vormige weg aangelegd die uitweg geeft naar de Rekkemstraat. Rond de woningen wordt ruimte voorzien voor tuinen. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het bouwrijp maken van de percelen en de afbraak van de woning, bodemingrepen voor aanleg van de weg, nutsleidingen, funderingswerken, het optrekken van woningen en de aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

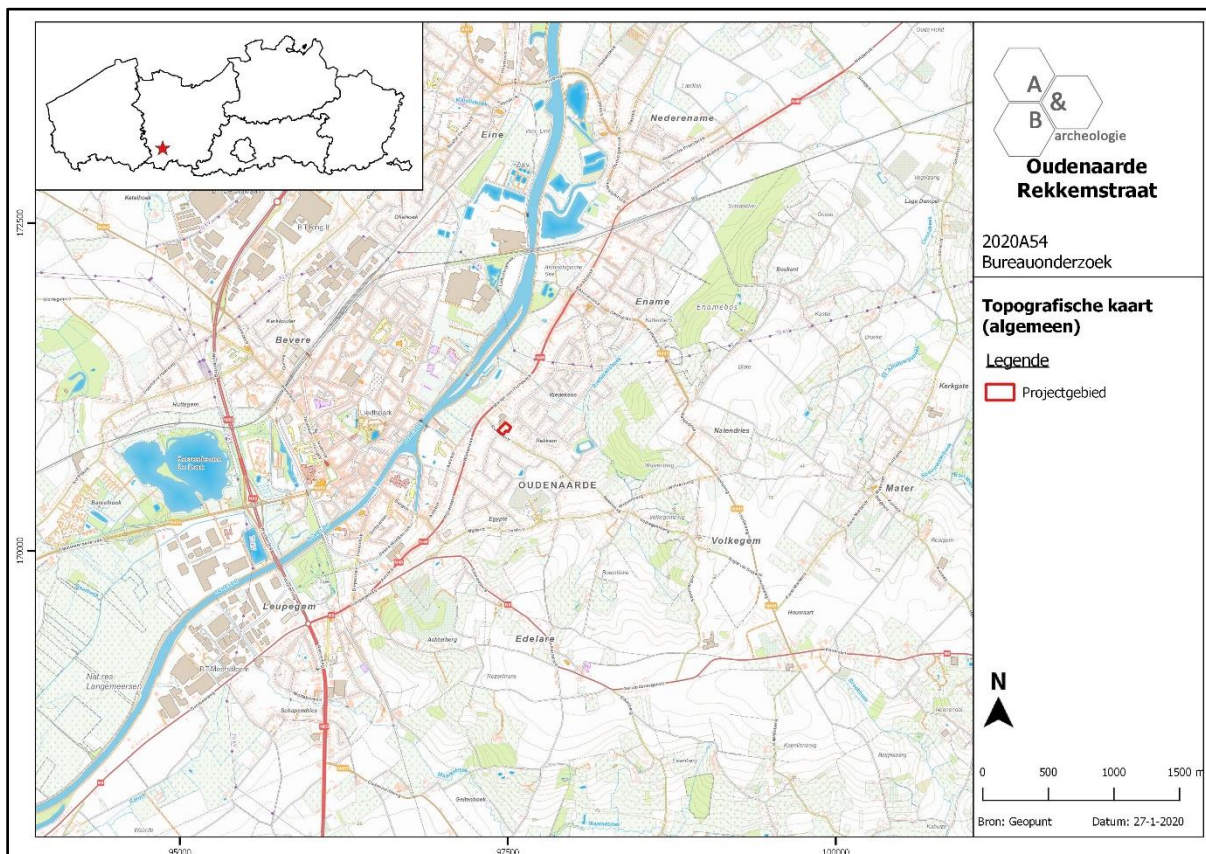

Figuur 5 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

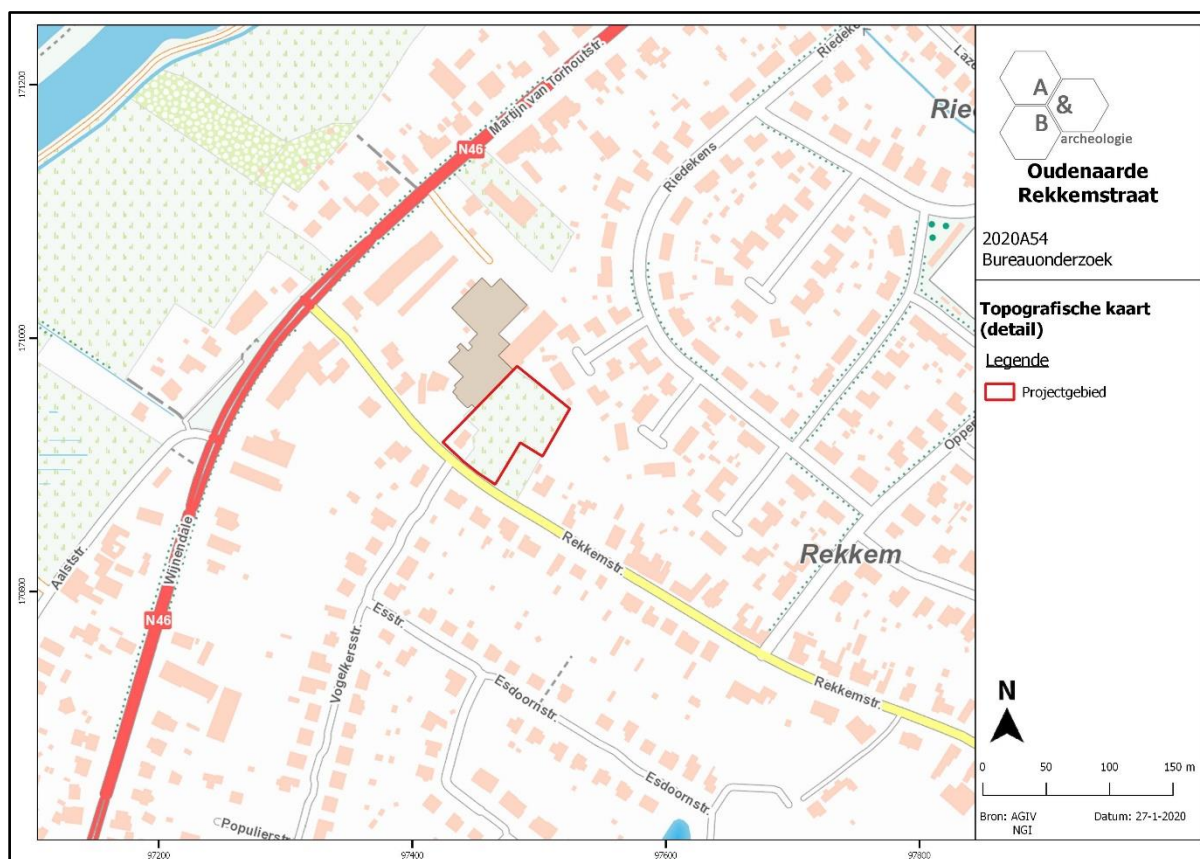
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

De stad Oudenaarde is te situeren in het zuidwesten van de provincie Oost-Vlaanderen. De fusiegemeente Oudenaarde bestaat naast deze stad nog uit vele deelgemeenten, het plangebied behoort tot de deelgemeente Ename, ten noordoosten van de stadskern. Ename wordt begrensd door de Schelde in het westen, Nederename in het noorden, Mater in het oosten, Volkegem in het zuidoosten en Edelare in het zuiden, allemaal deelgemeenten van Oudenaarde. Hoewel momenteel gelegen in een dichtbebouwde omgeving, is het plangebied ver verwijderd van de omringende kernen van de dorpen Ename, Volkegem en Edelare en van de stadskern van Oudenaarde. De Rekkemstraat is een oostelijke zijstraat van de Aalststraat en leidt naar Volkegem en het gehucht Rekkem. Deze Aalststraat, onderdeel van de verbinding van de Oudenaarde met Aalst (N46), loopt hier min of meer evenwijdig aan en ten oosten van de (gekanaliseerde) loop van de Schelde, ten westen zijn de Scheldemeersen gelegen. De omgeving rond het plangebied is volledig bebouwd; ten noordoosten zijn enkele magazijnen aanwezig, langs de andere zijden huizen en tuinen. Op de bodemgebruikkaart van 2001 staat het plangebied aangeduid als 'Akkerbouw' (wit) en 'Weiland' (geel), met enkele stukjes 'Andere bebouwing' (rood), wat niet geheel overeenkomt met het huidige gebruik.

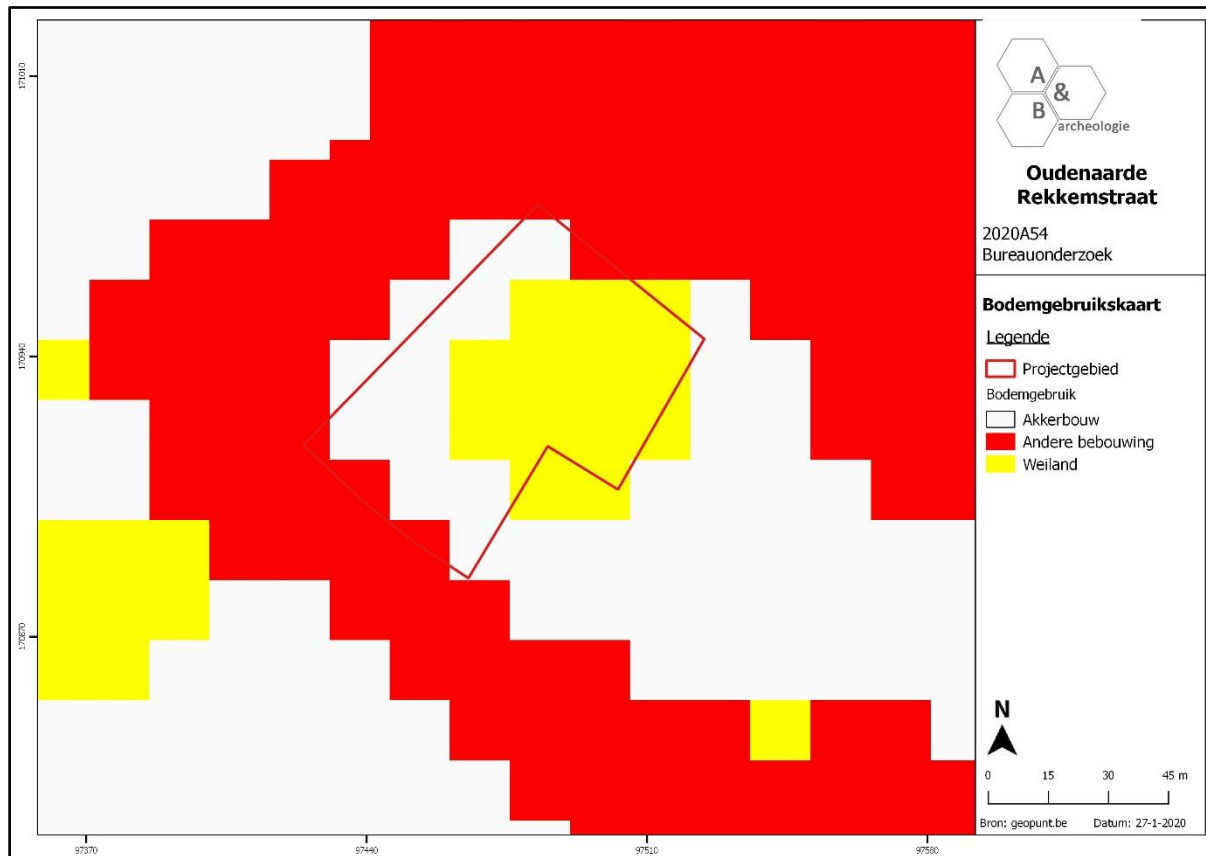
Figuur 6 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 7 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

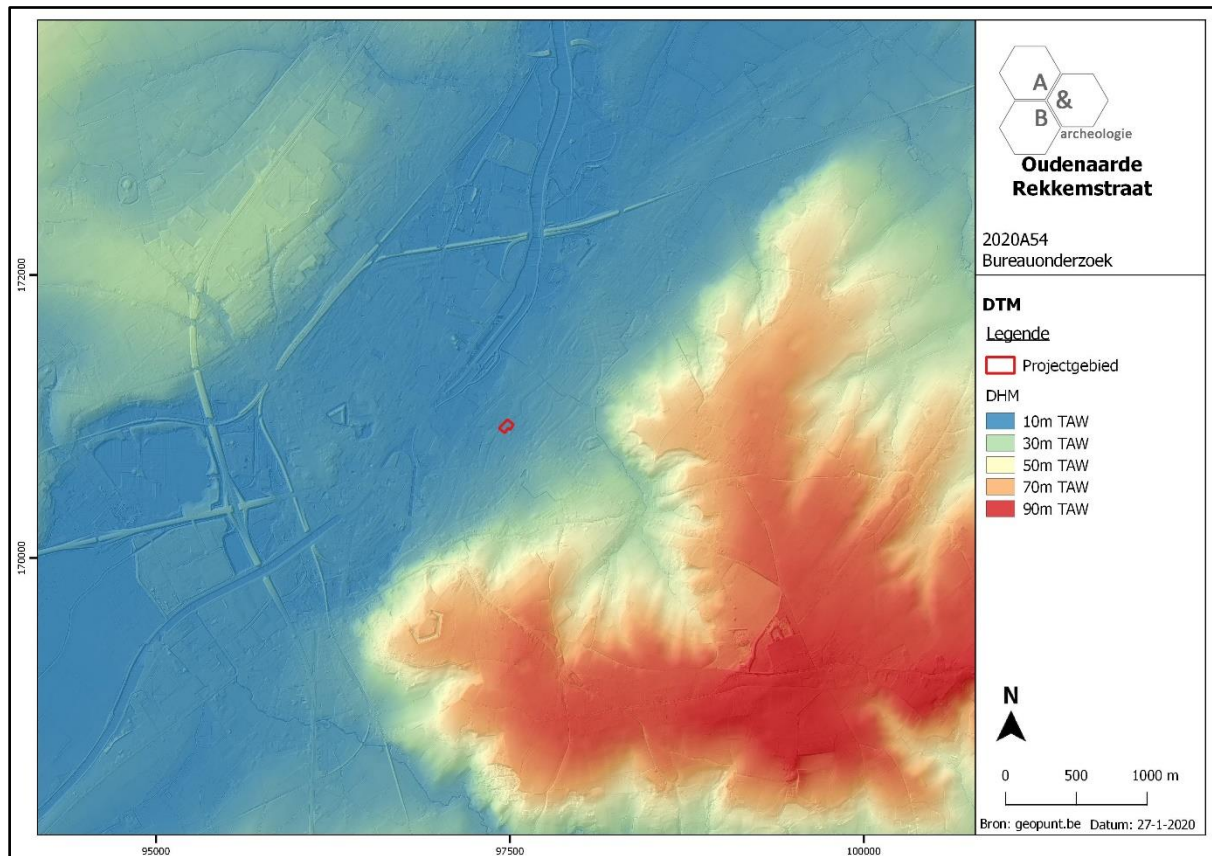
Figuur 8 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

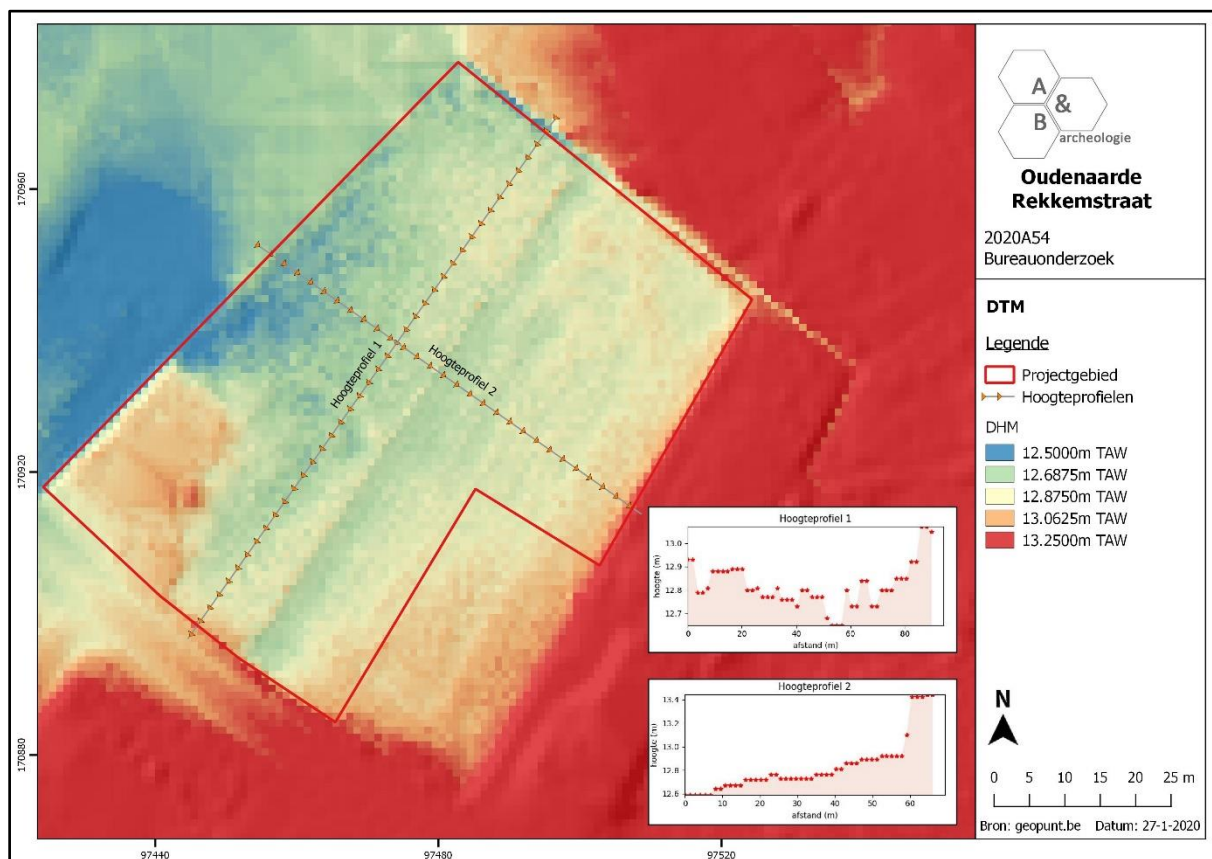
Figuur 9 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

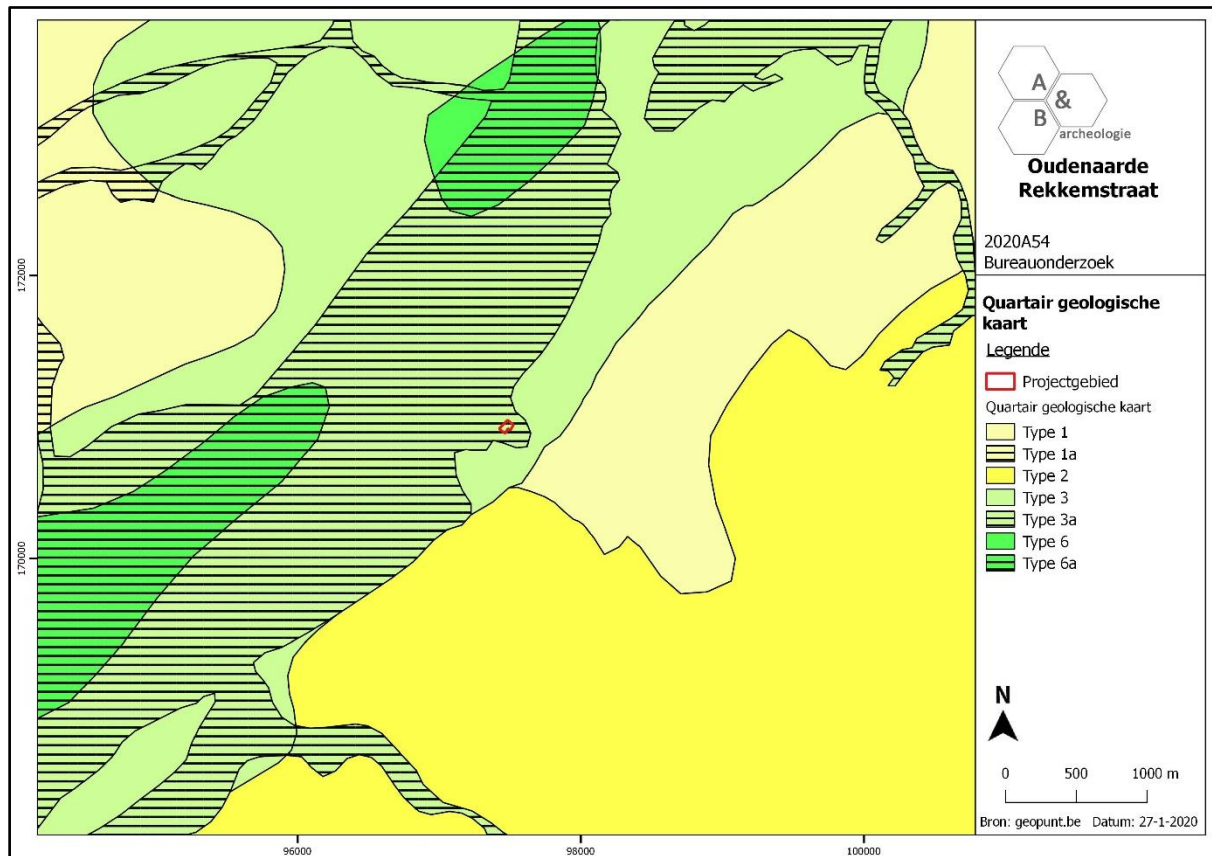
Oudenaarde kwam tot stand langs de linkeroever van de Schelde, Ename langs de rechteroever. Het plangebied bevindt zich eveneens op de rechteroever, de Schelde is zo'n 450m ten westen gelegen. De huidige Scheldeloop is rechtgetrokken en vertoont niet langer het meanderende patroon van weleer. Op het algemene digitale hoogtemodel is wel te zien dat het plangebied gelegen is in de lagere gronden naast de Schelde, verder ten zuiden en oosten bevinden zich enkele heuvelruggen die behoren tot de Vlaamse Ardennen. Op een detail van het hoogtemodel kan afgelezen worden dat het maaiveldniveau van het plangebied tamelijk vlak is en waarden vertoont tussen +12,60 en +12,90m TAW. Ter hoogte van de woning zijn de gronden iets hoger als gevolg van kunstmatige ophoging. De bebouwde gronden ten noorden, oosten en zuiden van het terrein zijn duidelijk hoger gelegen (ca. 0,5m hoger, met een scherpe overgang). Op de potentiële bodemerosiekaart wordt aan het oostelijke gedeelte van het plangebied een zeer lage erosiegraad toegekend.

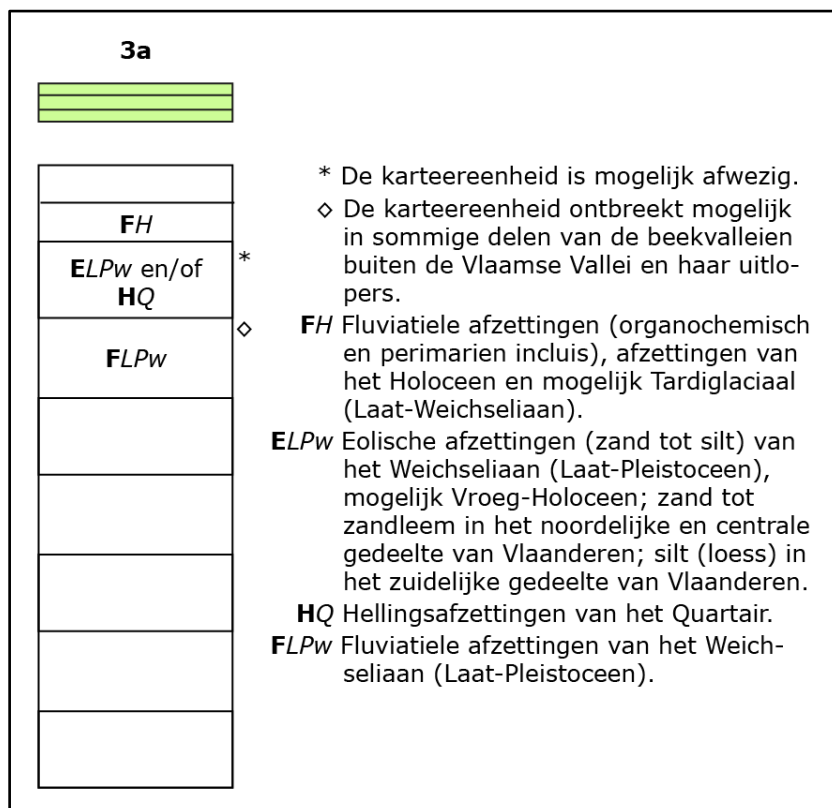
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

Het plangebied was steeds gelegen in landelijk gebied, op ruime afstand van de kernen van Ename en Oudenaarde. De Schelde was in de middeleeuwen lange tijd de grens tussen Frankrijk (westen) en het Heilig Roomse Rijk (oosten); het plangebied behoorde door zijn ligging tot het laatste. Relevante historische gegevens over het terrein kunnen enkel afgeleid worden uit cartografische bronnen, de oudst betrouwbare bron is in dit geval de Villaretkaart uit 1745-1748. De Aalstraat en de Rekkemstraat zijn op dat moment reeds duidelijk herkenbaar. De Aalststraat lijkt te zijn aangelegd net op de rand van de alluviale vallei naast de Schelde. Op het kruispunt van beide straten is enige bebouwing aanwezig, het plangebied is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Ten zuidwesten zijn opnieuw enkele verspreide gebouwen langs de Rekkemstraat te zien. Eenzelfde situatie kan afgelezen worden van de Ferrariskaart uit ca. 1777, en eigenlijk ook op de meer gedetailleerde kaarten uit het midden van de 19de eeuw en de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw. Het plangebied is daarop steeds onbebouwd, met schaarse bebouwing in de omgeving. Op de luchtfoto van 1971 is het terrein in gebruik als landbouwgrond, ten noordwesten zijn de loodsen te zien. Op de luchtfoto van 1979-1990 is het plangebied nog steeds onbebouwd, wel neemt de bebouwing in de omgeving toe. De huidige woning is op de luchtfoto van 2000-2003 te zien. De rest van het terrein is onbebouwd. Deze situatie is sinds dan niet veranderd, wel lijken er op de luchtfoto van 2016 enige grondwerken plaats te vinden op het weiland grenzend aan de woning. Sinds begin 21ste eeuw is de bebouwing in de omgeving aanzienlijk toegenomen.

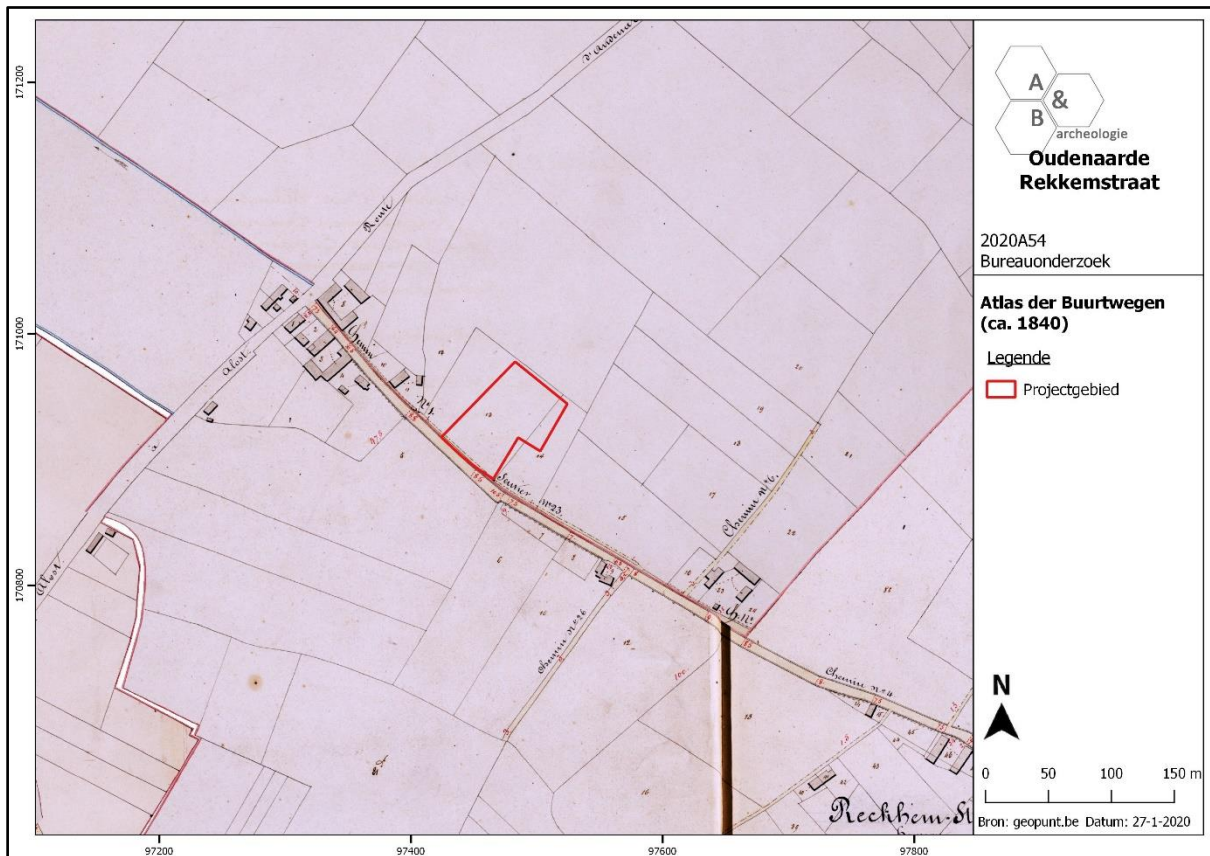
Figuur 17 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748) (bron: geopunt.be).

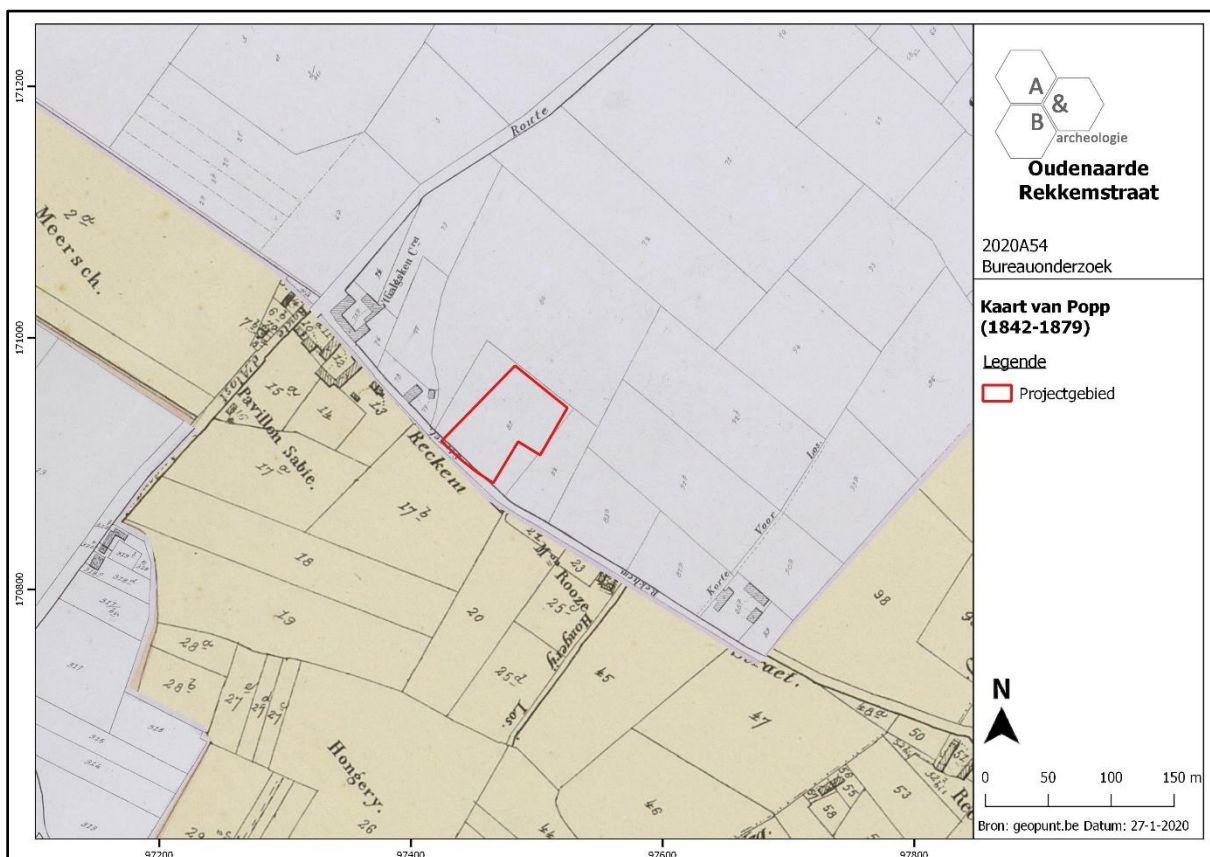
Figuur 18 Situering van het plangebied (rode ster) in een landelijke omgeving op ruime afstand van de kernen van Oudenaarde, Ename en Volkegem (bron: geopunt.be).

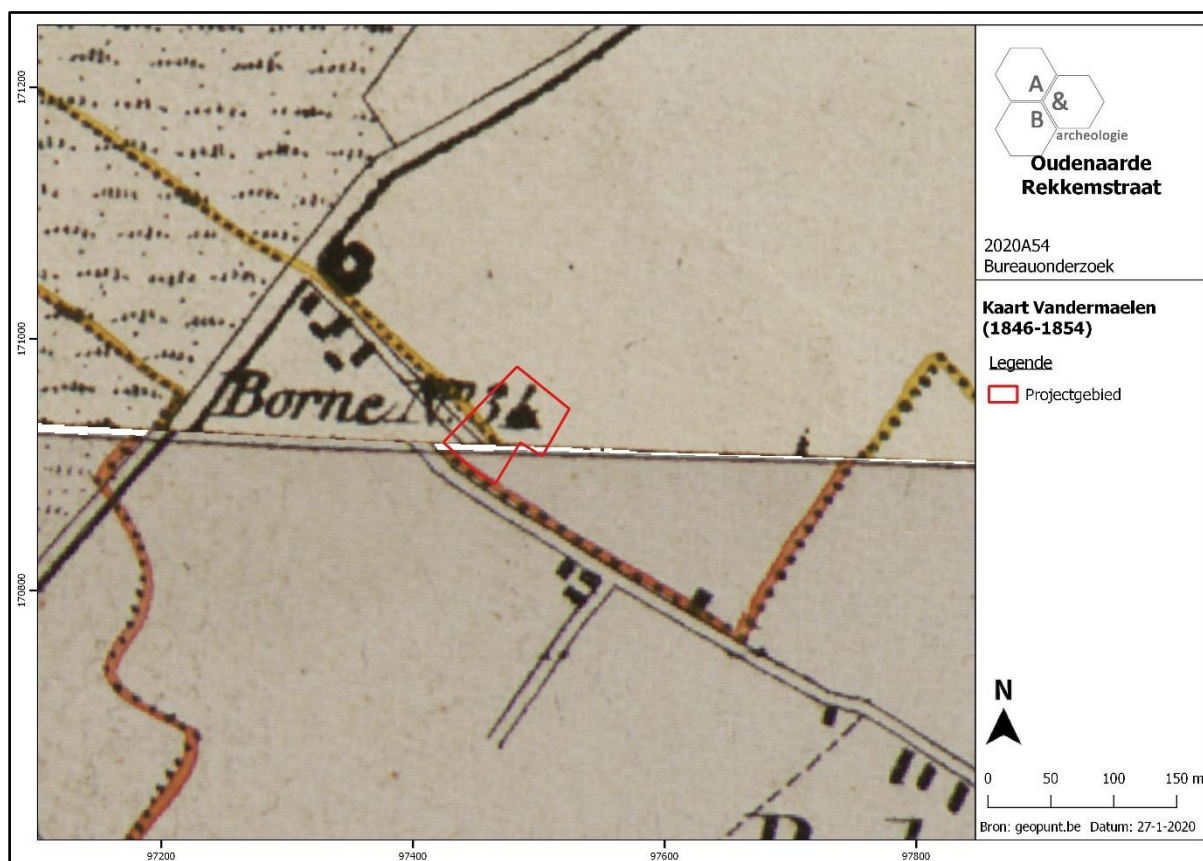
Figuur 19 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

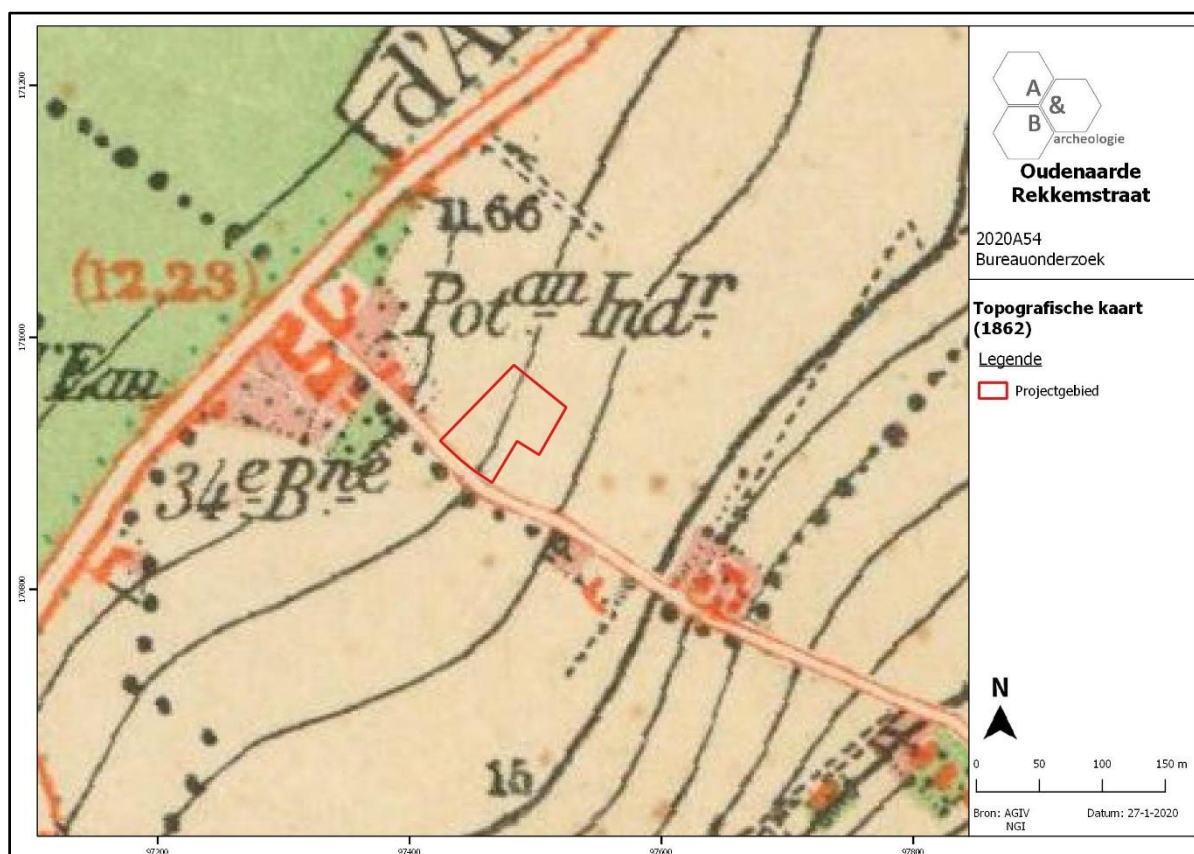
Figuur 20 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

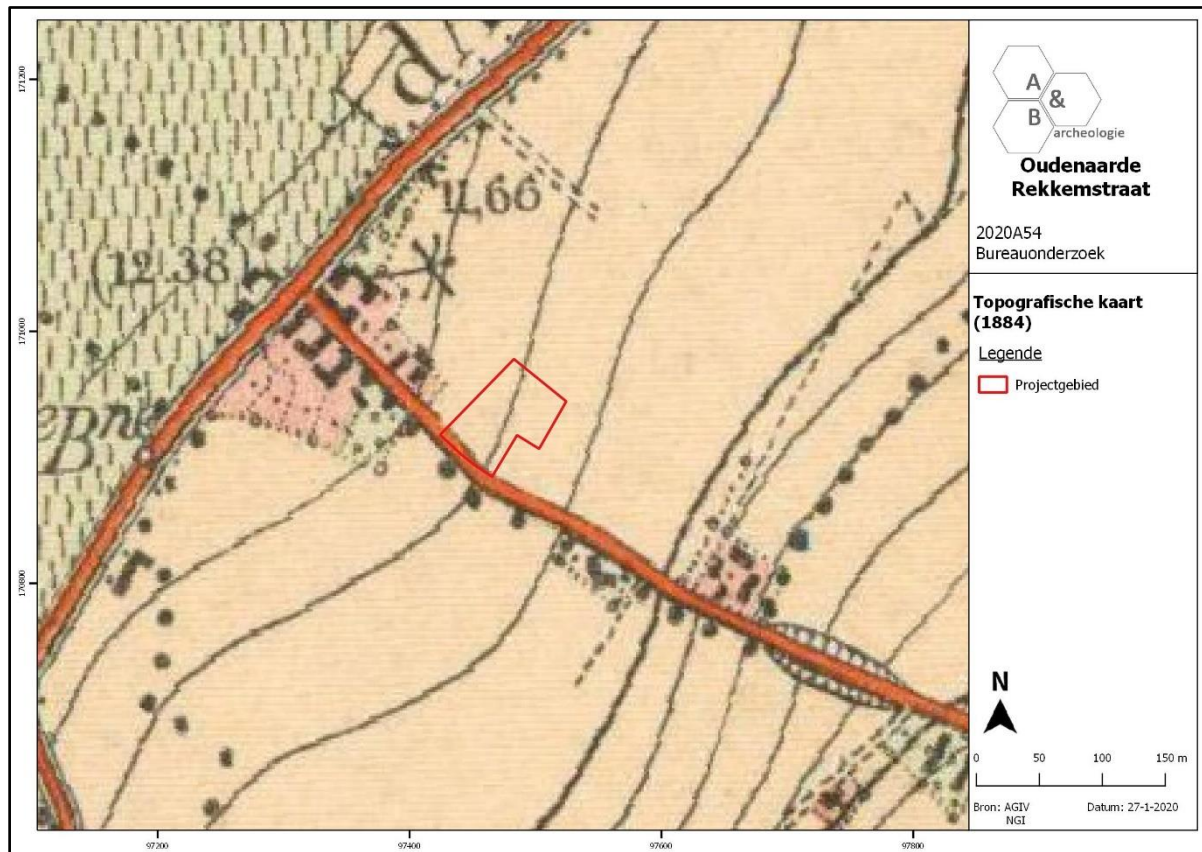
Figuur 21 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).

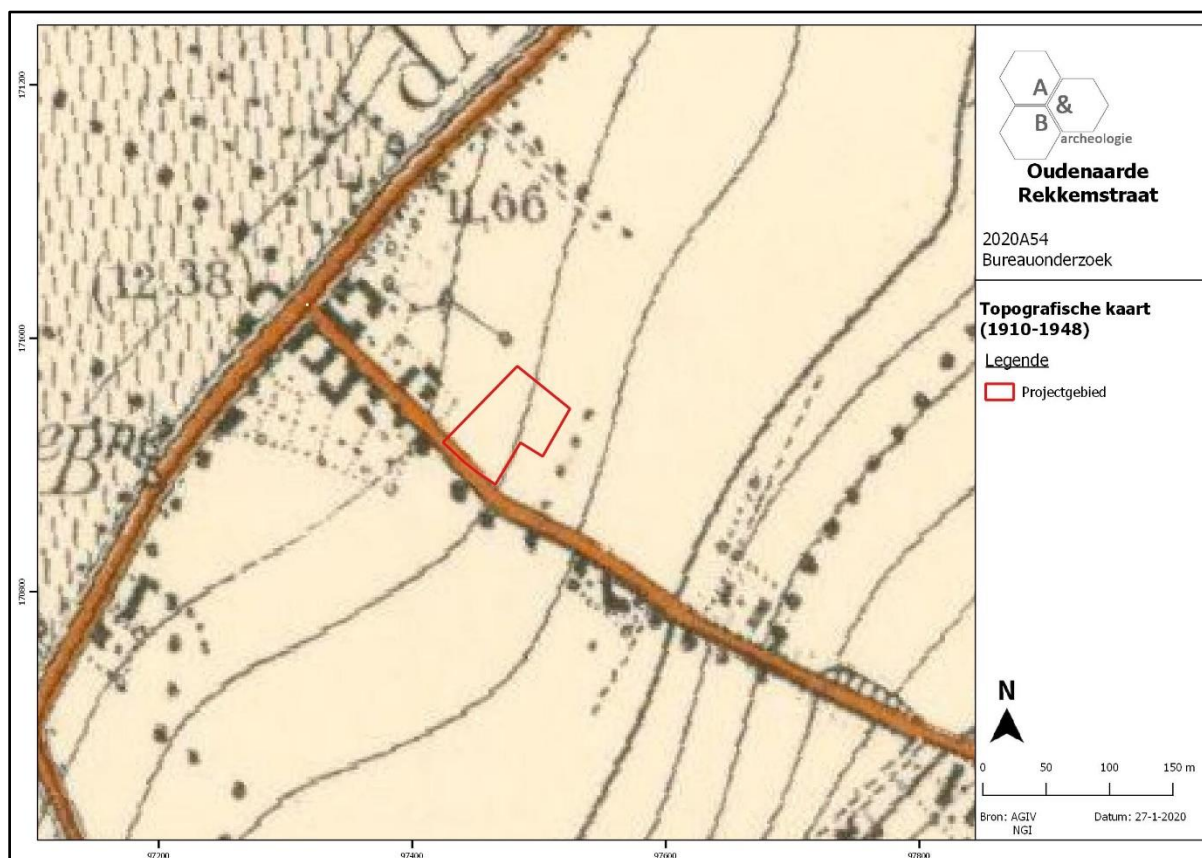
Figuur 22 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).

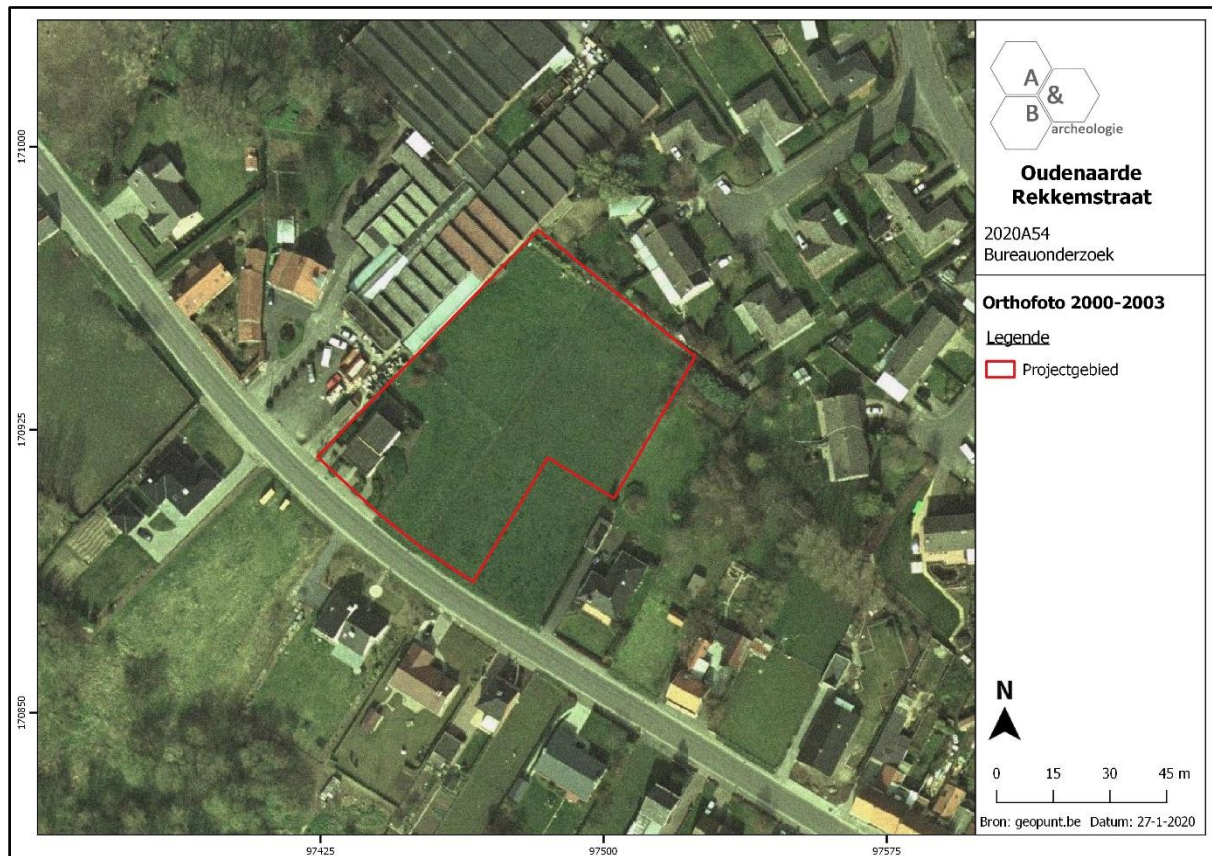
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1948 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden een aantal sites aangegeven in een straal van 1km rond het plangebied.

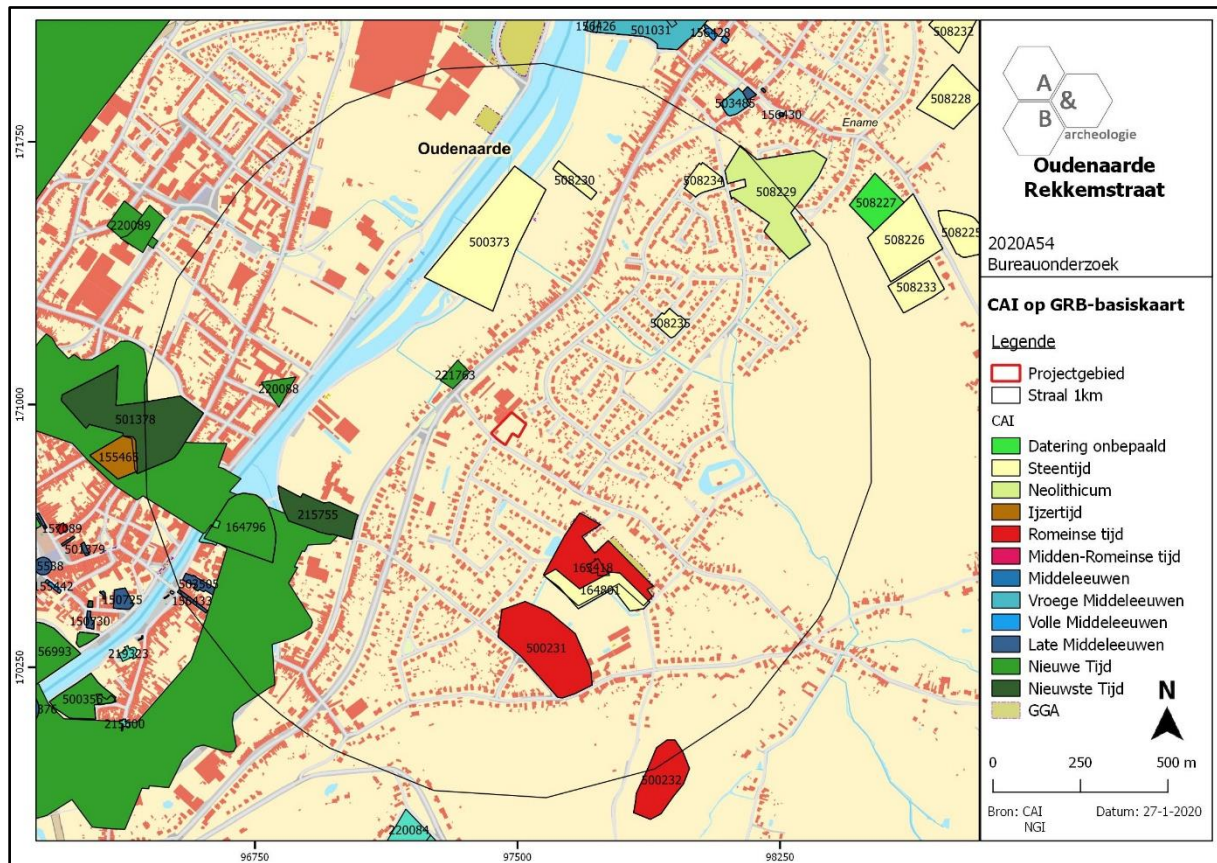
Iets ten westen is CAI Locatie 221763 aangegeven, dit duidt op het Galgenveld dat hier aanwezig zou zijn geweest. Het galgenveld is reeds afgebeeld op de kaart van Deventer (midden 16de eeuw). Op de kaart van Ferraris (ca.1777) is een rad op een staak getekend. Op dergelijke galgenvelden kunnen eveneens begravingen verwacht worden.

Iets ten zuidoosten van het plangebied werden 3 brandrestengraven uit de Romeinse periode opgegraven (CAI Locatie 163418), waarrond enkele paalkuilen waren gelegen. Vlakbij werden bij een proefsleuvenonderzoek enkele vuurstenen artefacten als losse vondst ingezameld (CAI Locatie 164801). In de buurt zijn 2 andere Romeinse vindplaatsen gekend via veldprospectie: CAI Locaties 500231 (concentratie dakpannen, die vermoedelijk duiden op een Romeinse villa) en 500232 (verspreide dakpanfragmenten).

Ten noorden zijn via veldprospectie enkele sites uit de steentijden aangetroffen:

- CAI Locatie 508235: 1 silexfragment; laatmiddeleeuws aardewerk
- CAI Locatie 500373: silex; neolithisch aardewerk; scherf van een klokbeker (laat-neolithisch); organisch materiaal (hertshoornen hak, dierlijke beenderen, schelp van de zeldzame rivierparelmossel)
- CAI Locatie 508230: 2 afslagen in silex
- CAI Locatie 508234: 6 silexen, 1 geretoucheerde afslag; laatmiddeleeuws aardewerk
- CAI Locatie 508229: diverse silexfragmenten uit het laat neolithicum; Romeins, vroeg- en laatmiddeleeuws aardewerk

Verder ten noorden zijn de unieke vroegmiddeleeuwse kerksite van Ename (Sint-Laurentiuskerk, CAI Locatie 503485), het vroegmiddeleeuwse castrum met Sint-Salvatorkerk en de 11de-eeuwse bijhorende abdij (CAI Locatie 501031) gelegen. Ten zuidwesten zijn diverse middeleeuwse sites in de binnenstad van Oudenaarde gekend, alsook enkele locaties gerelateerd aan de stadsversterking uit de nieuwe tijd. Deze sites zijn minder relevant voor het plangebied.

Figuur 30 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied was steeds gelegen in landelijk gebied, op ruime afstand van de dichtstbijzijnde kernen (Ename ten noorden, Oudenaarde ten zuidwesten, Volkegem ten oosten). Op de Villaretkaart van 1745-1748 wordt het plangebied en de omgeving afgebeeld, het is dan in gebruik als weiland/landbouwgrond en onbebouwd. De Rekkemstraat is dan reeds aanwezig, met verspreide bebouwing ten westen (aan kruispunt met de Aalststraat) en ten oosten van het terrein. Dit blijft een landelijke omgeving tot diep in de 20ste eeuw, het pas sinds de laatste decennia van de vorige eeuw dat de omgeving van het plangebied geleidelijk aan volgebouwd wordt. Het huis op het terrein werd in de jaren 1990 opgetrokken. De rest van het terrein bleef steeds landbouwgebied, hoewel er rond 2016 – afgaande op een luchtfoto – enige grondwerken lijken te hebben plaatsgevonden op een deelzone aansluitend bij de woning. Niettegenstaande zijn er geen aanwijzingen dat er grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden op het plangebied sinds midden 18de eeuw.

- Het terrein is te situeren in de Scheldevallei, vermoedelijk echter net buiten de drassige Scheldemeersen. De rechtgetrokken Schelde is zo'n 450m ten westen gelegen en vertoont niet langer het meanderende patroon van weleer. Mogelijk werd de Aalststraat aangelegd op de overgang van de meersen naar iets hogere gronden binnen de vallei. Niettegenstaande kent het plangebied, dat een vlak maaiveld vertoont, vermoedelijk periodiek ook enige wateroverlast, het wordt op de bodemkaart gekarteerd als natte zandleembodem zonder profiel, dit zijn alluviale gronden. De recent bebouwd percelen ten zuiden, oosten en noorden van het plangebied zijn duidelijk opgehoogd en liggen minstens 0,5m hoger dan het plangebied.

- Op archeologisch vlak is dit een interessante regio, met de Schelde die lange tijd de grens was tussen Frankrijk en het Heilig Roomse Rijk en de (vroeg)middeleeuwse ontwikkeling van de stad Oudenaarde en Ename (versterking, abdij, kerk). In de landelijke omgeving tussen beide kernen zijn enkele sites gekend uit de steentijd en de Romeinse periode, die aantonen dat er al langer menselijke aanwezigheid is in de regio. Deze sites zijn echter hoofdzakelijk gekend via veldprospectie, op heden werd maar 1 locatie aangetroffen via een opgraving, het betreft een aantal brandrestengraven uit de Romeinse periode die ten zuidoosten van het plangebied werden gevonden.

- Er kan aan het plangebied een gemiddelde archeologische verwachting worden toegekend. Hoewel de gronden momenteel als nat worden gekarteerd, zal dit niet noodzakelijk de toestand van duizenden jaren geleden weerspiegelen. Het feit dat het terrein net buiten de alluviale meersen was gelegen, op een iets hogere zone in de vallei, kan betekenen dat dit een goede plek was voor menselijke aanwezigheid, met een gevarieerd voedselaanbod in de nabijheid. Er lijken geen grootschalige verstoringen te hebben plaatsgevonden sinds midden 18de eeuw, waardoor eventuele archeologische sites een goede bewaring kunnen hebben. De alluviale gronden kunnen eventuele sites afgedekt hebben; deze sites kunnen zowel steentijd artefactensites zijn als sites met grondsporen.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Het plangebied wordt na de afbraak van de woning verkaveld in 7 bouwloten voor vrijstaande bebouwing. Er wordt een nieuwe T-vormige wegenis aangelegd die uitweg geeft naar de Rekkemstraat. Rond de woningen wordt ruimte voorzien voor tuinen. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het bouwrijp maken van de percelen en de afbraak van de woning, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, nutsleidingen, funderingswerken, het optrekken van woningen en de aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een gemiddelde archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. Zowel steentijd artefactensites als sites met grondsporen zijn niet uit te sluiten. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze voormalige landelijke regio tussen de stad Oudenaarde en de kern van Ename, waarover archeologisch nog maar weinig is gekend. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na afbraak van de woning.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode noodzakelijk om uit te voeren. Op die manier kan het potentieel voor *in situ* steentijd artefactensites nagegaan worden. Daarnaast kan op die manier ook de bodemopbouw meer exact in kaart worden gebracht. Het voorstel voor het landschappelijk

bodemonderzoek, door middel van boringen, wordt in het programma van maatregelen verder uitgewerkt en verduidelijkt.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dienen tijdens het proefsleuvenonderzoek de sleufvlakken en de grondhopen met de metaaldetector worden geïnspecteerd.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de archeologische boringen vastgesteld wordt dat er steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de archeologische boorresultaten.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Deze proefsleuven moeten aangelegd worden na het uitvoeren van de landschappelijke boringen (en na een eventueel archeologisch booronderzoek en/of steentijd proefputtenonderzoek). Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen. Dit proefsleuvenonderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied was steeds gelegen in landelijk gebied, op ruime afstand van de dichtstbijzijnde kernen (Ename ten noorden, Oudenaarde ten zuidwesten, Volkegem ten oosten). Op de Villaretkaart van 1745-1748 wordt het plangebied en de omgeving afgebeeld, het is dan in gebruik als weiland/landbouwgrond en onbebouwd. De Rekkemstraat is dan reeds aanwezig, met verspreide bebouwing ten westen (aan kruispunt met de Aalststraat) en ten oosten van het terrein. Dit blijft een landelijke omgeving tot diep in de 20ste eeuw, het pas sinds de laatste decennia van de vorige eeuw dat de omgeving van het plangebied geleidelijk aan volgebouwd wordt. Het huis op het terrein werd in de jaren 1990 opgetrokken. De rest van het terrein bleef steeds landbouwgebied, hoewel er rond 2016 – afgaande op een luchtfoto – enige grondwerken lijken te hebben plaatsgevonden op een deelzone aansluitend bij de woning. Niettegenstaande zijn er geen aanwijzingen dat er grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden op het plangebied sinds midden 18de eeuw. Er vond nog geen archeologisch onderzoek plaats op het plangebied.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Neen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Deze vraag kan op basis van enkel het bureauonderzoek niet beantwoord worden.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Het plangebied wordt na de afbraak van de woning verkaveld in 7 bouwloten voor vrijstaande bebouwing. Er wordt een nieuwe T-vormige wegenis aangelegd die uitweg geeft naar de Rekkemstraat. Rond de woningen wordt ruimte voorzien voor tuinen. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het bouwrijp maken van de percelen en de afbraak van de woning, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, nutsleidingen, funderingswerken, het optrekken van woningen en de aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dient een landschappelijk booronderzoek te gebeuren waarbij verspreid over het terrein een aantal boringen worden uitgevoerd. Indien blijkt dat bij dit onderzoek archeologische niveaus met potentieel voor steentijdsites bewaard zijn op een deel of over het volledige terrein, dient een verder verkennend archeologisch booronderzoek te gebeuren. Deze onderzoeksvorm valt onder een vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit onderzoek bestaat uit een boorpuntenraster, waarbij de parallelle raaien 10m uit elkaar staan en de boorpunten op de boorraai 12m uit elkaar. De keuze van het boorgrid is gebaseerd op basis van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Het opgeboorde residu dient uitgezeefd te worden en gecontroleerd op de aanwezigheid van silexartefacten. Op de locatie waar er *in situ* steentijdartefacten vastgesteld werden, dient ofwel een verder vooronderzoek gericht op steentijd te gebeuren om de site beter te kunnen afbakenen (door middel van waarderend archeologisch booronderzoek en/of proefputten in functie van steentijd artefactensites), ofwel kan er direct worden overgegaan naar een opgraving indien er voldoende gegevens voorhanden zijn voor het opmaken van een programma van maatregelen hiervoor.

De tweede fase bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. Deze fase kan volgen na het landschappelijk booronderzoek, indien de resultaten hiervan negatief zijn. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Rekkemstraat te Ename (deelgemeente van Oudenaarde, provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied, ca. 4564m² groot, heeft een onregelmatige vorm en is ten noorden van de Rekkemstraat gelegen. In het westen is een vrijstaande woning (Rekkemstraat 12) gelegen. Deze is in gebruik als apotheek; vooraan is een klinkerverharding aanwezig met ertussen enkele groenzones met struiken en laagstammige bomen, opzij en achteraan zijn eveneens enkele kleine groenzones en enige klinkerverharding aanwezig. De rest van het terrein is in gebruik als weiland/landbouwgrond.

Het plangebied was steeds gelegen in landelijk gebied, op ruime afstand van de dichtstbijzijnde kernen (Ename ten noorden, Oudenaarde ten zuidwesten, Volkegem ten oosten). Op de Villaretkaart van 1745-1748 wordt het plangebied en de omgeving afgebeeld, het is dan in gebruik als weiland/landbouwgrond en onbebouwd. De Rekkemstraat is dan reeds aanwezig, met verspreide bebouwing ten westen (aan kruispunt met de Aalststraat) en ten oosten van het terrein. Dit blijft een landelijke omgeving tot diep in de 20ste eeuw, het pas sinds de laatste decennia van de vorige eeuw dat de omgeving van het plangebied geleidelijk aan volgebouwd wordt. Het huis op het terrein werd in de jaren 1990 opgetrokken. De rest van het terrein bleef steeds landbouwgebied, hoewel er rond 2016 – afgaande op een luchtfoto – enige grondwerken lijken te hebben plaatsgevonden op een deelzone aansluitend bij de woning. Niettegenstaande zijn er geen aanwijzingen dat er grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden op het plangebied sinds midden 18de eeuw. Het terrein is te situeren in de Scheldevallei, vermoedelijk echter net buiten de drassige Scheldemeersen. De rechtgetrokken Schelde is zo'n 450m ten westen gelegen en vertoont niet langer het meanderende patroon van weleer. Mogelijk werd de Aalststraat aangelegd op de overgang van de meersen naar iets hogere gronden binnen de vallei. Niettegenstaande kent het plangebied, dat een vlak maaiveld vertoont, vermoedelijk periodiek ook enige wateroverlast, het wordt op de bodemkaart gekarteerd als natte zandleembodem zonder profiel, dit zijn alluviale gronden. De recent bebouwd percelen ten zuiden, oosten en noorden van het plangebied zijn duidelijk opgehoogd en liggen minstens 0,5m hoger dan het plangebied. Op archeologisch vlak is dit een interessante regio, met de Schelde die lange tijd de grens was tussen Frankrijk en het Heilig Roomse Rijk en de (vroeg)middeleeuwse ontwikkeling van de stad Oudenaarde en Ename (versterking, abdij, kerk). In de landelijke omgeving tussen beide kernen zijn enkele sites gekend uit de steentijd en de Romeinse periode, die aantonen dat er al langer menselijke aanwezigheid is in de regio. Deze sites zijn echter hoofdzakelijk gekend via veldprospectie, op heden werd maar 1 locatie aangetroffen via een opgraving, het betreft een aantal brandrestengraven uit de Romeinse periode die ten zuidoosten van het plangebied werden gevonden. Er kan aan het plangebied een gemiddelde archeologische verwachting worden toegekend. Hoewel de gronden momenteel als nat worden gekarteerd, zal dit niet noodzakelijk de toestand van duizenden jaren geleden weerspiegelen. Het feit dat het terrein net buiten de alluviale meersen was gelegen, op een iets hogere zone in de vallei, kan betekenen dat dit een goede plek was voor menselijke aanwezigheid, met een gevarieerd voedselaanbod in de nabijheid. Er lijken geen

grootschalige verstoringen te hebben plaatsgevonden sinds midden 18de eeuw, waardoor eventuele archeologische sites een goede bewaring kunnen hebben. De alluviale gronden kunnen eventuele sites afgedekt hebben; deze sites kunnen zowel steentijd artefactensites zijn als sites met grondsporen.

Het plangebied wordt na de afbraak van de woning verkaveld in 7 bouwloten voor vrijstaande bebouwing. Er wordt een nieuwe T-vormige wegenis aangelegd die uitweg geeft naar de Rekkemstraat. Rond de woningen wordt ruimte voorzien voor tuinen. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het bouwrijp maken van de percelen en de afbraak van de woning, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, nutsleidingen, funderingswerken, het optrekken van woningen en de aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een gemiddelde archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. Zowel steentijd artefactensites als sites met grondsporen zijn niet uit te sluiten. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze voormalige landelijke regio tussen de stad Oudenaarde en de kern van Ename, waarover archeologisch nog maar weinig is gekend. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na afbraak van de woning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit enerzijds een landschappelijk booronderzoek (eventueel gevolgd door een archeologisch booronderzoek en/of een proefputtenonderzoek gericht op steentijd), anderzijds een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
- <https://cai.onroerenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.com/maps>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Beeld vanuit het zuidoosten op het plangebied (bron: https://www.google.com/maps).....	8
Figuur 3 Beeld vanuit het zuiden op woning Rekkemstraat 12, met de bijhorende klinkerverharding en de groenzones (bron: https://www.google.com/maps).....	8
Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).....	9
Figuur 5 Geplande werken geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).	10
Figuur 6 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	11
Figuur 7 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 12	
Figuur 8 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	12
Figuur 9 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). ..	13
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	14
Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	14
Figuur 12 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	15
Figuur 13 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	16
Figuur 14 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 15 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 17 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748) (bron: geopunt.be).....	18
Figuur 18 Situering van het plangebied (rode ster) in een landelijke omgeving op ruime afstand van de kernen van Oudenaarde, Ename en Volkegem (bron: geopunt.be).	19
Figuur 19 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	19
Figuur 20 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	20
Figuur 21 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 22 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).....	21
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862 (bron: cartesius.be en NGI).....	21
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).....	22
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910-1948 (bron: cartesius.be en NGI).....	22
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	23
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).....	23
Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 30 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).....	26

Bijlage: Ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

